

บทที่ ๔

ความเชื่อและการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชนอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุสัจจะจะเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่คนในสังคมแต่ละสังคมให้การยอมรับ ดังนั้นพระธาตุสัจจะจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในระบบสังคมของกลุ่มชนที่มีความนับถือ และนำมาเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การบูชาและความเชื่อแก่ประชาชนที่จะสามารถส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นวิถีและพฤติกรรมของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในชุมชนที่ใกล้เคียงได้เคารพนับถือองค์พระธาตุสัจจะ และมีความใกล้ชิดเกี่ยวกับองค์พระธาตุสัจจะเป็นอย่างยิ่ง และกิจกรรมต่างๆทั้งในสังคมโดยรวม และกิจกรรมส่วนตัวก็จะนึกถึงองค์พระธาตุเป็นสำคัญ

๔.๑ ความเชื่อการบูชาพระธาตุสัจจะที่มีต่อประชาชน อำเภอท่าลี่

ประชาชนจังหวัดเลยนอกจากจะมีความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุสัจจะแล้วยังมีความเชื่อเกี่ยวกับพระสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ในองค์พระธาตุสัจจะ มีความเชื่อและความศรัทธาต่อพระธาตุสัจจะและพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในองค์พระธาตุ เพราะมีความเชื่อว่าการได้มาบูชา นมัสการองค์พระธาตุแล้วจะทำให้เกิดผลสำเร็จ ในการดำเนินชีวิตการตั้งสัจจะวาจา ในการอธิษฐานนั้นมีผลต่อจิตใจ เพราะทำแล้วเกิดความสบายใจ ประชาชนชาวอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย จึงมีความศรัทธาและความเชื่อต่อองค์ พระธาตุสัจจะและพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุบนชั้นสองขององค์พระธาตุ เพราะมีความเชื่อดังนี้

๑) เป็นการได้บูชาพระพุทธเจ้าโดยตรง เพราะมีความเชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่มีจิตใจเลื่อมใสศรัทธาได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยอามิสบูชา คือการบูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน และของหอมเป็นต้น ย่อมจะได้รับผลบุญกุศลทั้งในชาตินี้และชาติหน้า การกราบไหว้บูชาพระสารีริกธาตุที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเป็นพุทธานุสสติกรรมฐาน เพราะเท่ากับได้เข้าเฝ้าต่อพระพักตร์พระพุทธเจ้าโดยตรง และมีการปฏิบัติบูชา อยู่ในศีลธรรมเป็นประจำจะมีเทพพรหมเทวา คอยดูแลรักษาคุ้มครองพระสารีริกธาตุและคนในบ้าน ให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้าชีวิตร่มเย็นเป็นสุข^๑

๒) เป็นการได้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะชาวพุทธในเขตอำเภอท่าลี่มีความเชื่อว่าเมื่อมีพระบรมสารีริกธาตุ และการสร้างพระธาตุสัจจะขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและปฐวีธาตุ

^๑ พระไพโรจน์ธรรมมาภรณ์, รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดศรีบุญเรือง บ้านเริง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน. ๒๕๕๘.

จากพระธาตุพนมแล้ว ถือว่าสถานที่ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้จะทำการบูชาองค์พระพุทธรูปเจ้า ยิ่งเมื่อมีความเชื่อว่าการได้บูชาองค์พระธาตุและสถานที่ที่ตรงนั้นก็แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ร่มเย็นเป็นสุข พระพุทธศาสนาก็จะมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบไป และความเชื่อเกี่ยวกับองค์พระธาตุสัจจะนั้น นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นประชาชนในเขตอำเภอท่าลี่ และประเทศเพื่อนบ้าน ยังให้ความเชื่อเกี่ยวกับอานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุ และพระธาตุ เพราะมีความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมถึงการเคารพกราบไหว้เพื่อต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในองค์พระธาตุนั้นว่าสามารถคุ้มครองรักษาตนและครอบครัวให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย ด้วยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากองค์พระธาตุนั้น มีการเกิดได้ในลักษณะดังนี้^๒ คือ

๑) พุทธานุภาพ ความเชื่อมั่นในพุทธคุณที่ทรงบริสุทธิ และประกอบด้วยพระคุณ ๓ ประการ คือ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ และพระปัญญาธิคุณ

๒) ธรรมานุภาพ คือพลังอานุภาพของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่มีปรากฏอยู่ตามบทสวดมนต์ต่างๆ ดังที่เราได้ศึกษาตามหลักธรรมคำสั่งสอนและน้อมนำไปประพฤติและปฏิบัติ

๓) สังฆานุภาพ คือ อานุภาพแห่งพระสงฆ์สาวกและพระอริยสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในทางพระพุทธศาสนา

๔) ปุญญาานุภาพ คือ อานุภาพของการทำบุญสร้างกุศล คุณงามความดี ที่ได้กระทำไว้และให้ผลในทางการประพฤติและปฏิบัติของบุคคล

๕) เทวานุภาพ คืออานุภาพแห่งเทวดาที่ปกป้องรักษาที่ชาวพุทธต่างมีความเชื่อมั่นว่า จะต้องได้รับการรักษาจากเทวดาอยู่เสมอ^๓

๔.๑.๑ ความเชื่อในด้านหลักธรรมในการดำเนินชีวิต

ความเชื่อและพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนาของชาวอำเภอท่าลี่ที่แสดงออกโดยการกระทำทุกขั้นตอนถือว่เป็นการถ่ายทอดปรัชญาความเชื่อลงไป ในพิธีกรรมเพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ยึดถือเป็นแนวทางที่จะนำเอาหลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มาประกอบเข้ากับศาสนพิธีหรือพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดเป็นแนวปฏิบัติทางศาสนาและเป็นการสร้างโอกาสในการแสดงธรรมของพระสงฆ์โดยผ่านการปฏิบัติทางกิจกรรมต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมารวมกันเพื่อประกอบกิจกรรมอย่างเดียวในเวลาเดียวกัน เหตุที่มีความเชื่อพิธีกรรมนั้น เพราะเนื่องมาจากหัวใจของพุทธศาสนาคือการทำ

^๒ สัมภาษณ์, พระราชวิราภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดศรีบุญเรือง บ้านดัว อำเภอเมือง จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^๓ สัมภาษณ์, พระครูอมรธรรมภาณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอท่าลี่, วัดโพธิ์ชัย บ้านเมียง ตำบลหนองผือ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ความดีละเว้นความชั่วทำจิตใจให้บริสุทธิ์ จากทั้ง ๓ หลักการนี้ทำให้พุทธบริษัทหันมาประกอบกิจกรรมทางกุศลเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ นั้นคือทางแห่งการทำความดี^๔ ได้แก่

๑) ทานมัย คือการทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ การรู้จักเสียสละ ตั้งแต่ทรัพย์ สิ่งของ ยา รักษาโรค ตลอดจนกำลังกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยส่วนรวม พุทธภาษายๆ ก็คือเราต้องรู้จักให้ผู้อื่นบ้าง ใครที่ไม่เคยให้อะไรกับคนอื่น ๆ ก็จะไม่มีความได้รับอะไรฉันใดฉันนั้น ที่สำคัญเป็นการกำจัดความตระหนี่ในใจของตนเองนั้นออกไป

๒) สีลมัย คือการทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดี เป็นการตั้งใจที่รักษาศีลและการปฏิบัติตนไม่ให้ละเมิดศีล เพื่อรักษา กาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์ สะอาด คือการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการประพฤติดีกในกาม การไม่พูดปด และไม่หลงผิดจากทำนองคลองธรรม

๓) ภาวนามัย คือการทำบุญด้วยการเจริญภาวนา หรือเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การเจริญภาวนานั้นทำได้โดยการตั้งใจให้มั่น เมื่อจิตใจอยู่นิ่งคงที่แล้วจะทำให้เกิดสมาธิจะทำให้จิตใจว่าง และใสสะอาด เข้าใจถึงสัจธรรมที่เป็นอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ขอให้เกิดสมาธิใจนิ่ง ไม่คิดวอกแวก ไม่คิดอกุศลก็ถือว่าเป็นบุญมหาศาลแล้ว

๔) อปจายนมัย คือการทำบุญด้วยการประพาสอันน้อม คือการให้ความเคารพผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้องและผู้สูงอายุครูบาอาจารย์ พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์การให้ความเคารพต่อผู้ที่สมควรให้ นั้น ก็เป็นผลบุญเกิดแก่ตัวผู้กระทำ

๕) เวทยาวัจจมัย คือการทำบุญด้วยการชวนช่วยรับใช้ เป็นการกระทำให้เป็นคุณงามความดี การทำงานใดๆ ที่ตนเองรักและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม การชักนำบุคคลให้มาประพฤติปฏิบัติธรรม ชวนช่วยทำงานที่ดีพาตนเองไปสู่ความเจริญ

๖) ปัตติทานมัย คือการทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้ผู้อื่น การอุทิศส่วนบุญกุศลส่งผลบุญทางจิตใจให้แก่เหล่าสรรพสัตว์ทั้งปวง เป็นการบอกให้ผู้อื่นได้ร่วมอนุโมทนาด้วยและ เพื่อให้เกิดความสุข

๗) ปัตตานุโมทนามัย คือการทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น โดยการได้มีส่วนร่วมอนุโมทนาบุญ เพื่อเป็นการยินดียอมรับความดี และขอมีส่วนร่วมในความดีของบุคคลอื่น ถึงแม้ว่าเราไม่มีโอกาสได้กระทำ แต่ก็ขอให้ได้มีโอกาสแสดงการรับรู้ ปิตินิตินในบุญกุศลนั้น ผลบุญก็จะเกิดแก่บุคคลที่ได้อนุโมทนาบุญนั้นเองด้วย

๘) ธัมมัสสวนามัย คือการทำบุญด้วยการฟังธรรมด้วยการตั้งใจ ถึงจะเป็นธรรมที่ไม่เคยได้ฟังมาก่อนหรือที่เคยฟังแล้วก็รับฟังเพื่อได้รับความกระจ่างมากขึ้น บรรเทาความสงสัยและเป็นการทำ

^๔ สัมภาษณ์, พระสิริรัตนเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดโพธิ์ชัย อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ความเห็นให้ถูกต้องยิ่งขึ้น จนเกิดปัญญานำเอาความรู้และธรรมะนั้นไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สู่
หนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าต่อไป

๙) ธรรมเทศนามัย คือการทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้รู้ การแสดงธรรมไม่ว่าจะเป็นรูป
ของการกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ ในทางที่ดี การประพฤติตนให้เป็นตัวอย่าง
ที่ดีแก่บุคคลอื่น หรือการนำคำสอนที่ดีๆทั้งหลาย เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นให้เกิดความ
เลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอน

๑๐) ทิฏฐุชุกัมม์ คือการทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง ความเข้าใจในเรื่องบาป
บุญคุณโทษ รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระ หรือที่ไม่ใช่แก่นสารสาระ รู้ว่าทางไหนเป็นทางเจริญรู้ว่าทางไหน
เป็นทางเสื่อม สิ่งใดควรประพฤติ และสิ่งใดควรละเว้นไม่ผิดธรรมเนียมคลองธรรมในทุกรูปแบบ
ความคิดที่ดีในการดำรงชีวิตในปัจจุบันให้มีความสุขตลอดไป^๕

จากการสัมภาษณ์พระราชวิราภรณ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหลักธรรมเกี่ยวกับความเชื่อและ
หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และประพฤติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้เกิดความดี
งาม การมีสัจจะวาจา และมีความเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิด
ความผาสุก ด้วยความไม่ประมาท เป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปปรับใช้ในการดำเนิน
ชีวิตประจำวัน

๔.๑.๒ ความเชื่อในด้านวัตถุและวัฒนธรรม

การประกอบพิธีทางฝ่ายพราหมณ์ ได้มีภิกษุสงฆ์ ข้าราชการ พ่อค้าประชาชน และร่วมทำ
พิธีวางศิลาฤกษ์พระธาตุสัจจะตามประเพณี องค์พระบรมสารีริกธาตุที่มาประดิษฐานในองค์พระธาตุ
สัจจะ และสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องภายในบริเวณพระธาตุ เริ่มต้นจากพระอรหันต์ที่นำพระบรมสารีริกธาตุ
มาบรรจุไว้ในองค์พระธาตุพนม และได้นำปฐวีธาตุมาไว้ในองค์พระธาตุสัจจะ ดังนี้

๑. ในด้านวัตถุ การสร้างพระพุทธรูปด้วยปูนซีเมนต์ หน้าตักกว้าง ๕ นิ้ว มีจำนวนทั้งสิ้น
๑๐๘ รูป พระพุทธรูปสมมติเป็นเสมือนองค์พระธาตุสัจจะ จำนวน ๑๐๘ หมายถึงบารมีธรรมของชาว
ไทย หรือพระพุทธศาสนาในยุคปลายพุทธกาล จักเกิดขึ้นต่อการสร้างพระธาตุสัจจะ^๖

พระพุทธรูปสัจจะ เป็นพระพุทธรูปที่แกะสลักด้วยหินแกรนิตและได้ประดิษฐานอยู่ภายใน
องค์พระธาตุ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชา

มณฑป ใช้เป็นที่ประดิษฐานรอยพระบาทจำลอง

^๕ สัมภาษณ์, พระราชวิราภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดศรีบุญเรือง บ้านดัว อำเภอมะนัง จังหวัดเลย,
๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์, นายถิน แสงโสภา, ประธานกรรมการสร้างพระธาตุสัจจะ ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่
จังหวัดเลย, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.

บันไดพญานาค มีขนาดความกว้าง ๓ เมตร สูง ๑.๕๐ เมตร และมีความยาว ๔๕ เมตร มีขั้นบันได จำนวน ๑๐๙ ขั้น

ระฆังใหญ่โชนบันได มีขนาดความกว้าง ๓ เมตร และมีความสูง ๕.๕๐ เมตร เสียงระฆังเป็นเหมือนเสียงสวรรค์ เป็นสัญญาณแห่งบุญ ความดี เกียรติยศชื่อเสียง ประดุจประตูก้าวสู่สวรรค์ และสิริมงคล มีไว้เพื่อถึงการสร้างที่ดี

ห้องใหญ่มหาอำนาจ มีขนาดความกว้าง ๓ เมตร และมีความสูง ๕ เมตร

สำหรับให้ประชาชนที่มาสักการบูชาองค์พระธาตุ ได้ใช้ดีเพื่อเป็นสัญญาณบอกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับรู้ในสิ่งที่ตั้งการสร้างสิ่งที่เป็นศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาหรือการสร้างเจดีย์ใหญ่ครอบองค์พระธาตุสัจจะ มีประวัติความเป็นมาสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกับเจดีย์สำคัญๆ ไม่ว่าจะเป็น พระธาตุพนม พระธาตุอุโมงค์ พระธาตุมะนาวเดี่ยว ความเป็นมาของการสร้างเจดีย์กับพระพุทธรูป จะไม่อยู่ในวัดหรืออารามเดียวกัน แต่เจดีย์พระธาตุสัจจะ จะมีพระพุทธรูป คือ องค์พระพุทธรูปที่เป็นบิณฑบาต และความสำคัญของพระธาตุสัจจะเป็นคุณค่าทางด้านวัตถุที่เป็นตัวแทนของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นพุทธสถานไว้ให้คนกราบไหว้สักการบูชา

๒. ในด้านวัฒนธรรม เป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาศิลปวัฒนธรรม ศาสนาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนสังคมไทยในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันของคนในชุมชนเปลี่ยนไป ศิลธรรม จริยธรรมก็เสื่อมถอย การดำเนินชีวิตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่พึ่งตนเองมากขึ้นและพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้^๗ ดังนี้

๑) เกี่ยวกับการเกิด มีสามีภรรยาคนหนึ่งที่บ้านนากระเซิง ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ เมื่อคืนนี้สามีภรรยาแต่งงานกันแล้วไม่มีบุตรอยากมีบุตร ก็มาตั้งจิตอธิษฐานขอบุตรองค์พระธาตุสัจจะ วิธีการขอบุตร ก็จะนำขัน ๕ ไปถวายองค์พระธาตุสัจจะ แล้วกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย และคำบูชาพระธาตุสัจจะ จากนั้นก็ตั้งสัจจาธิฐาน การมีสัจจะวาจาด้วยตัวเอง เพราะคำว่า สัจจะ คือความจริงที่เกิดขึ้นในด้านจิตใจ และผู้ที่มาขอพรจากองค์พระธาตุสัจจะ ต้องตั้งสัจจะกับตัวเองว่าจะพูดจริง ทำจริงและทำสิ่งเหล่านี้ให้เกิดกับตัวเอง เมื่อได้ทำการขอพรกับองค์พระธาตุสัจจะ ก็ปรากฏว่าได้บุตรเป็นชายตามที่ต้องการ ก็จะนำผ้าไตรจีวรไปถวายองค์พระธาตุสัจจะและบูชาเหรียญพระธาตุสัจจะเอาไว้เพื่อเป็นสิริมงคลกับบุตรตัวเองและบุตรที่เกิดมาจะทำร้าย หรือพูดด้วยคำหยาบไม่ได้ เด็กก็จะไม่สบาย

^๗ สัมภาษณ์, พระสิริรัตนเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดโพธิ์ชัย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ต้องไปขอขมากับองค์พระธาตุ แล้วเด็กจึงหายจากการเป็นไข้ขาวจึงเชื่อว่าเด็กเกิดจากการไปขอจากองค์พระธาตุเป็นบุตรที่เทวดาประทานให้ หรือเด็กคนนั้นก็คือลูกพระธาตุนั่นเอง^๘

๒) เกี่ยวกับการทำงาน ชาวบ้านอำเภอท่ง และจังหวัดใกล้เคียง เมื่อจะมีการสอบเข้าทำงาน การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่ต้องการรับการเกณฑ์เป็นทหาร การลงสมัครเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ก็จะมาขอพรตั้งสัจจาธิฐานจากองค์พระธาตุสัจจะให้ช่วย ผลปรากฏว่าได้ตามในสิ่งที่ตนปรารถนา ก็จะนำผ้าไตรและผลไม้มาถวายองค์พระธาตุ แต่ถ้าไม่สมปรารถนาแล้วไม่นำผ้าไตรมาถวาย แต่ผู้ที่มาบอกกล่าวขอพรก็จะไม่สบายโดยไม่ทราบสาเหตุ จนกว่าจะนำผ้าไตรและผลไม้มาถวายอาการเจ็บป่วยจึงหายไป^๙

๓) เกี่ยวกับการสาบานตนเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ สิ่งของหาย คนหาย หรือสัตว์เลี้ยงถูกขโมย ชาวบ้านอำเภอท่งทำของหาย หรือเก็บสิ่งของนั้นได้ก็จะเก็บไว้และคืนให้ผู้เป็นเจ้าของสิ่งนั้น เพื่อเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ การบุคคลถูกใส่ความ และไม่ได้ทำความผิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะไปทำพิธีสาบานต่อหน้าองค์พระธาตุสัจจะ ถ้าความผิดจริงก็จะมีอะไรเกิดขึ้นกับตนโดยไม่มีสาเหตุและจะมีอันเป็นไปตามที่ได้สาบาน ในกรณีที่สิ่งของต่างๆ หายจากการถูกขโมยก็จะไปขอให้องค์พระธาตุช่วยก็ได้สิ่งของที่หายไปกลับคืนมา ก็ต้องนำผ้าไตรมาถวายองค์พระธาตุสัจจะเพื่อเป็นการบูชา^{๑๐}

ในด้านวัตถุและวัฒนธรรมของพระธาตุสัจจะ มีความสำคัญต่อประชาชนทั้งในด้านการปฏิบัติตามหลักของพิธีกรรมต่างๆ พิธีวางศิลาฤกษ์ การสร้างพระพุทธรูป การเกิด การสมัครทำงาน การสาบานตน เป็นการปฏิบัติตามหลักของพิธีกรรม ของคนสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และเปลี่ยนเป็นสังคมที่พึ่งตนเองมากขึ้น และการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้^{๑๑}

๔.๒ พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน อำเภอท่ง

พระธาตุสัจจะนั้นเมื่อเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนทั้งหลาย มีการประกอบกิจกรรมต่างๆ มากมายซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เพื่อเป็นการบูชาองค์พระธาตุ และทำเป็นประจำทุกปี เป็นเหตุ

^๘ สัมภาษณ์, นายสนธิ ศิริวงศ์, ประธานสภาเทศบาลนครอำเภอท่ง จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^๙ สัมภาษณ์, นายสุรชน เนรมิตพานิชย์, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่ง อำเภอท่ง จังหวัดเลย, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์, แม่เพ็ญศรี มากบุญสวัสดิ์, ข้าราชการบำนาญ บ้านท่ง ตำบลท่ง จังหวัดเลย, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์, พระสิริรัตนเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดโพธิ์ชัย อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ให้พิธีกรรมต่างๆ นั้น กลายเป็นประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่นและประชาชนชาวอำเภอท่งลี่ และได้ยึดถือปฏิบัติต่อพระธาตุสัจจะ ซึ่งพิธีกรรมที่สำคัญ ดังนี้

๔.๒.๑ พิธีกรรมบูชาด้วยการบวงสรวง

พิธีกรรมบวงสรวงพระธาตุสัจจะได้กระทำมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ หลังจากสร้างพระธาตุสัจจะเสร็จ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมได้แก่ ประธานสงฆ์ คือ เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม เพราะมีความเชื่อว่าเจ้าอาวาส คือ เาของพระธาตุสัจจะที่จะบอกกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตลอดถึงภูมิเทวดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลาย ตลอดจนพระบรมสารีริกธาตุทุกพระองค์ที่ปกปักรักษาภายในองค์พระธาตุให้รับทราบ พิธีบวงสรวงกระทำกันในเดือน มาฆบูชา คือ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ของทุกปี ซึ่งเป็นวันแรกของงานบุญประเพณีมัสการพระธาตุสัจจะ โดยกำหนดวันที่ ๑๗-๒๑ กุมภาพันธ์ รวม ๕ วัน

ภายในวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ เวลา ๐๗.๐๐-๑๙.๐๐ น. ทางคณะผู้ศรัทธาในองค์พระธาตุสัจจะ ตลอดจนพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอท่งลี่และประชาชนที่มาร่วมงานทั่วไปจัดเตรียมสถานที่ที่จะบวงสรวงบริเวณลานธรรมด้านหน้าองค์พระธาตุสัจจะสำหรับเครื่องบวงสรวงพระธาตุสัจจะประกอบไปด้วย

๑) ผลไม้ ๙ อย่างๆละ ๑ จาน, ๒) ธูป ๙ กำ, ๓) ดอกไม้สด ๙ กำ, ๔) ผ้าขาว ๑ ผืน ๕ แจกันดอกไม้สด ๑ คู่ กระถางธูป เชิงเทียน, ๖) บายศรีปากชม ๑ คู่, ๗) ข้าวต้มขาว ๑ จาน, ๘) ข้าวเปล่า ๑ จาน, ๙) ขันหมากพลู บุหรี่ (บุหรี่ยนิมวน), ๑๐) น้ำเปล่า ๑ แก้ว, ๑๑) ขนมหวาน ๙ อย่าง

จากนั้นในเวลา ๐๙.๓๙ น. ประธานในพิธีเริ่มประกอบพิธีบวงสรวงองค์พระธาตุสัจจะโดยพระครูปริยัติเจตียคุณ (พระมหาแสง อภิวันโณ) เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม จุดธูป-เทียน บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายประกอบพิธีตามขั้นตอนดังนี้

ชมนมเทวดา

สระรัชชัง สะเสนัง สะพันธุัง นะรินทัง ปะริตตานาภาโว สะทา รักขะตุติ ะริตวานะ เมตตัง สะเมตตา ะทันทา อะวิกขิตตะจิตตา ปะริตตัง ะณันตุ สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป รัฎฐะ จะ คาเม ตะระนะกะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ะมมา จายัน เทวา สะละละละวิสะเม ยักกะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนีวะระจะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุฯ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตา

^{๑๒} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจตียคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะอำเภอท่งลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา^{๑๓}

ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าจะขอน้อมเกล้า ประดิษฐานอัญชลีประนมกร น้อมขึ้นเหนือเศียร สิริโรจน์ เทพเจ้า ปรีเปรมปราโมทย์ มโนสาร จารงค์แห่งองค์พระมหากษัตริย์ ชัตติยะวงศ์อัน เรืองเดช อีกท้าว ไทเทเวศร์ทั่วทิศา

สาธุ สักเค อยู่ในช่องฉะกามาพะจรสวรรค์ กาเม อยู่ในกามะภพ จะ รูป เทพดาเจ้า ดำรงอยู่ในภพ คิริสิขะระตะณู อยู่ในห้วงมหรณพ สิงขรเขตและขุนเขา จันตะริกเข เทพเจ้าอยู่กัน เนืองแน่นในอากาศ วิมานะ อยู่ในวิมานมาศรัตนมณเฑียรทอง ที่เป รัฏฐ์ เทพเจ้าอยู่ในพิชัยราชรถ แก้วและเรือนหลวง จะคาเม เทพดาเจ้าทั้งปวงที่อยู่บ้านน้อยและเรือนใหญ่ ตะรุวะนะคะหะเน เทพดาเจ้าที่สิงสถิตอยู่บนต้นไม้พฤกษาสานต์ เคหะวัดถุมหิ เขตเต ภูมมา เจ้าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ภูมิภาค จายันตุ เทวา เทพดา เจ้าทั้งหลายเอ๋ยวันนี้ข้าพเจ้าจะขออัญเชิญท่านได้เสด็จลงมาสมโภช ประชุมช่วย ชะละละละวิสะเม เทพดาเจ้าที่อยู่ในห้วงเหวฝิ่งน้ำและบนบก ยักกะคันธัพพะนาคา อีก ทั้งยักษ์ และคนธรรพ์ และพระยานาคราชผู้เป็นใหญ่ ติฏฐันตา สันติเกยัง เทพดาเจ้าที่มีความสุข ทุกตำบล มุนิระวะจะนัง อีกทั้งฤาษี มุนินาถ ที่ศักดิ์สิทธิ์ฤทธิรณ สาธะโว เม ดูก่อนเทพดาเจ้าทั้งปวง จงมีความสุขเกษมสำนั สุกันตะ จงเจียจตสดับรสพระธรรมอันเลิศล้ำ ขอเชิญเกิดทุกๆพระองค์ วันนี้ ข้าพเจ้าจะขออัญเชิญท่านให้ลงมาช่วยอำนวยพระพรชัยในการพิธิบวงสรวงองค์พระธาตุสัจจะที่เคารพ สักการะบูชา และโปรดคลบันดาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงาม ไพบุลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่าม้าย้าย โรคภัยไม่มีมา จงสมบุญพูนผลเป็น มงคลสวัสดิ์ สมกับความมุ่งมาตปรารถนา ลาภ ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกๆประการเทอญ^{๑๔}

คำนมัสการพระธาตุสัจจะ

เอตัง สัพพัง วะจะนัง ภาคะวะตาหิ สัจจะ นะมามิหัง พระพุทธคุณัง พระธัมมะคุณัง พระสังฆะคุณัง พระบิดาคุณัง พระครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ะคุณัง ชมพูทีเปคุณัง นะมามิหังฯ

อุกาสะวันทามิ ภัันเต เจตียัง สัพพังสัพพะถะ ฐาเน สุปะติฏฐิตัง สารีริกธาตุ มหาโพธิง พุทธะรูปัง พุทธะปาถัง สะกะลัง สะทา วะจะสา มะนะสา เจวะ วันทาเมเต ตะถาคะเต สะยะเน อา สะเน ฐาเน คมะเน จาปิ สัพพะทาฯ^{๑๕}

โองการอัญเชิญเทพ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์พระธาตุสัจจะ

^{๑๓} พระครูอรุณธรรมรังษี, มนต์พิธี สำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อักษรสมัย, ๒๕๓๔). หน้า ๕๑

^{๑๔} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจติยคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๑๕} ประยูร พรหมสุทธิ, ประวัติการสร้างพระธาตุสัจจะ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ขวณพิมพ์ ๒๕๓๙). หน้า ๑๖

๑) สาธุ สาธุ อุกาสะ อุกาสะ ข้าพเจ้าขอนมัสการหลวงพ่อดังพุทธสัจจะผู้เป็นประมุข
ประธาน ภายในองค์พระธาตุสัจจะ และวัดวาอารามแห่งนี้ จงเสด็จลงมารับเครื่องบวงสรวงของ
ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์
เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบุญพูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่ง
มาตราบรรณา ลาภ ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ อัมโม พุทธายะ สังโฆ พุทธายะ
อัมมะปัชชาจะวันทนาเมตตาคี

๒) สาธุ สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุแห่งองค์พระธาตุสัจจะทุกๆ
พระองค์ จงเสด็จลงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย มีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้
จงสมบุญพูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตราบรรณา ลาภ ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ
นะโม พุทธายะ อัมโม พุทธายะ สังโฆ พุทธายะ อัมมะปัชชาจะวันทนาเมตตาคี

๓) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระพุทธรูปทุกๆ พระองค์ ภายในวัดพระธาตุสัจจะ
และวัดวาอารามแห่งนี้ จงเสด็จลงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทาน
พรให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตราย
จงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบุญพูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตราบรรณา ลาภ ยศ ไหลหลั่งลง
มาทุกประการ นะโม พุทธายะ อัมโม พุทธายะ สังโฆ พุทธายะ อัมมะปัชชาจะวันทนาเมตตาคี

๔) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญเทพดาเจ้าทั้งหลายที่ปกปักรักษาองค์พระธาตุสัจจะและ
วัดวาอารามแห่งนี้ทุกๆตน จงเสด็จลงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาล
ประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตราย
จงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบุญพูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตราบรรณา ลาภ ยศ ไหลหลั่งลงมา
ทุกประการ นะโม พุทธายะ อัมโม พุทธายะ สังโฆ พุทธายะ อัมมะปัชชาจะวันทนาเมตตาคี

๕) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพ่อปู่ทรงธรรม แม่ย่าทรงธรรม ผู้เป็นบรรพชน
กำเนิด เกิดก่อวัดลาดปู่ทรงธรรมแห่งนี้ จงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาล
ประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย มีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี
อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบุญพูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตราบรรณา ลาภ ยศ
ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ อัมโม พุทธายะ สังโฆ พุทธายะ อัมมะปัชชาจะวันทนา
เมตตาคี

๖) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระยานาคราช ผู้ปกปักรักษาพระธาตุสัจจะแห่งนี้
จงเสด็จลงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมี
ความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบุญ

พูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตปรารถนา ลาก ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ ธัมโมพุทธายะ สังฆพุทธายะ ธัมมะปชชาจะวันทนาเมตตาติ

๗) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ พระแม่ธรณี พระแม่คงคา พระแม่โพสพ ผู้รักษาน้ำ และแผ่นดินให้ความอุดมสมบูรณ์พืชพันธุ์ธัญญาหาร จงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วย ศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบูรณ์พูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตปรารถนา ลาก ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ ธัมโมพุทธายะ สังฆพุทธายะ ธัมมะปชชาจะวันทนาเมตตาติ

๘) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าของอัญเชิญพระภูมิเจ้าที่ผู้ปกปักรักษา องค์พระธาตุสัจจะและ วัดวาอารามแห่งนี้จึงลงมารับเครื่องบวงสรวงของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบูรณ์พูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตปรารถนา ลาก ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ ธัมโมพุทธายะ สังฆพุทธายะ ธัมมะปชชาจะวันทนาเมตตาติ

๙) สาธุ อุกาสะ ข้าพเจ้าของอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพชนทั้งหลาย ผู้อุปการคุณที่ล่วงลับไปแล้วให้กำเนิด เกิดก่อ อุปถัมภ์บำรุง องค์พระธาตุสัจจะ และวัดวาอารามแห่งนี้ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์จึงลงมารับเครื่องบวงสรวง ของข้าพเจ้าทั้งหลาย จงลงมาอภิบาลประทานพรให้ข้าพเจ้าทั้งหลายมีความร่มเย็นเป็นสุข งอกงามไพบูลย์ เจริญวัฒนาด้วยศรัทธาบารมี อันตรายจงอย่ามาอย่ายี้ จงสมบูรณ์พูนผล เป็นมงคลสวัสดิ์สมกับความมุ่งมาตปรารถนา ลาก ยศ ไหลหลั่งลงมาทุกประการ นะโม พุทธายะ ธัมโมพุทธายะ สังฆพุทธายะ ธัมมะปชชาจะวันทนาเมตตาติ^{๑๖}

๑๐) ภูมมานัง เทวานัง สัททัง สุตวา จาตุมมะหาราชิกา เทวา สัททะมนุสสาเวสูง จาตุมมะหารา ชิกานัง เทวา สัททัง สุตวาตาวะติงสา เทวา สัททะมนุสสาเวสูง ตาวะติงสานัง เทวานัง สัททัง สุตวา ยามา เทวา สัททะ มนุสสาเวสูง ยามานัง เทวานัง สัททัง สุตวา ตุสิตา เทวา สัททะมนุสสาเวสูง ตุสิตานัง เทวานัง สัททัง สุตวา นิมมานะระตี เทวา สัททะ มนุสสาเวสูง นิมมานะระตีนัง เทวานัง สัททัง สุตวา ประระนิมิตะวะสะวัตตี เทวา สัททะมนุสสาเวสูง ประระนิมิตะวะสะวัตตี เทวานัง สัททัง สุตวา พรหมะกายิกา เทวา สัททะมนุสสาเวสูง เอตังกะคะวะตา พาราณะสิยัง อีสิปะตะเนมิคะทาเย อนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พรหมะเณนะวา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พรหมุณา วา เกนะจิ วา โลกัสมินติฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะพุทธานุภาเวนะ สะทาโสทธิ ภะวันตุเต ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะธัมมานุภาเวนะ สะทาโสทธิ ภะวันตุเต

^{๑๖} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจติยคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุสัพพะเทวะตา สัพพะสังฆานุภาเวนนะ สะทาโสทธิ ภะวันตุเต

จากการสัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยคุณ ผู้ที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมบวงสรวง จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมของการบวงสรวงของชาวอำเภอบ้านท่าลี่ที่ได้กระทำเพื่อเป็นที่ยอมรับนับถือผู้มีพระคุณ ยิ่งใหญ่ในชีวิต คุณบิดามารดา อาจารย์ รวมทั้งพระภูมิเจ้าที่ ท้าวจตุมหาราชทั้ง ๔ ท่านพระยายมราช ที่ได้ดูแลคุ้มครองไม่ให้ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ จากผู้ร้ายหรือจากภัยธรรมชาติ และเพื่อให้ประชาชนได้ระลึกถึงพระคุณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย

๔.๒.๒ พิธีกรรมบูชาด้วยการบนบาน

เป็นพิธีกรรมการบนบานนั้น เป็นการดำเนินชีวิตอีกแบบหนึ่งของประชาชนชาวอำเภอบ้านท่าลี่ หรือเป็นการนำวิธีการที่เป็นรูปแบบของบรรพบุรุษเคยปฏิบัติและทำมาจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลในท้องถิ่นนี้ หรือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ขาดภาวะที่พึงในการประกอบอาชีพ หรือประสบกับอุปสรรคและปัญหาในการทำงาน หรือขาดความมั่นคงทางจิตใจ จึงหันมายึดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมของท้องถิ่นที่ผสมผสานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าสถิตอยู่ในองค์พระธาตุสัจจะ ให้มาช่วยเหลือตามที่ตนตั้งใจและปรารถนาให้ความสำเร็จบังเกิดขึ้นกับตนเองได้ตั้งใจเอาไว้ ดังนี้

๑. พิธีกรรมบนบานของประชาชนชาวอำเภอบ้านท่าลี่ เชื่อว่าในองค์พระธาตุสัจจะนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องรักษาอยู่ ในวันพระไม่ว่าวันขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ หรือขึ้น ๑๕ ค่ำ และแรม ๑๔ ค่ำ ผู้ที่จะมาบนบานกับองค์พระธาตุ จะมีการแต่งขัน ๕ คือ ดอกไม้ ๕ คู่ เทียน ๕ คู่ และขัน ๘ คือ ดอกไม้ ๘ คู่ เทียน ๘ คู่ และขันหมาก เพื่อเป็นการบอกเล่าหรือเป็นการตั้งจิตอธิษฐานบอกสิ่งที่ตนปรารถนาแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลรักษาองค์พระธาตุสัจจะนี้ เมื่อมาทำอย่างนี้จะได้ผลสำเร็จตามที่ตนปรารถนา ประชาชนชาวอำเภอบ้านท่าลี่หรือต่างอำเภอที่มานั้น ชาวบ้านจะมีหมอปราหมณ์หรือผู้นำของหมู่บ้านที่ตนนับถือ ชาวบ้านจะเลือกจากคนในหมู่บ้านที่มีความรู้ในเรื่อง ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมและเป็นผู้ที่สนใจเรื่องผีสิงเทวดา พระภูมิเจ้าที่ และสามารถเสียสละเพื่อชาวบ้านได้ อีกอย่างจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมครั้งนี้ด้วยและมีบทบาทต่อหมู่บ้านในฐานะเป็นทูตเชื่อมโยงกับผีสิงและเทวดา หรือเป็นผู้นำชุมชนในเรื่องพิธีกรรมเกี่ยวกับพิธีพราหมณ์และ ในการบนบานในแต่ละครั้งนั้นจะไม่มีกำหนดเวลาและสถานที่ที่จะให้ผลในสิ่งที่ตนนั้นได้บนบาน เพียงแต่ให้ผู้ที่จะบนบานนั้นให้ระลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในองค์ พระธาตุสัจจะแล้วก็ยกขัน ๕ หรือขัน ๘ ท่วมหัวแล้วก็ให้ตั้งจิตอธิษฐานขอในสิ่งที่ตนปรารถนา และก็สิ่งที่จะตอบแทนหรือการแก้บนนั้นเอง ไม่จำกัดหรือระบุสิ่งของขึ้นอยู่กับผู้ที่บนบานจะกำหนดเอง^{๑๗}

^{๑๗} สัมภาษณ์, นายสนธิ ศิริวงค์, ประธานสภาเทศบาลตำบลบ้านท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

คำบอกกล่าวพระธาตุสัจจะก่อนที่เริ่มทำพิธีบนบาน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ กล่าว ๓ ครั้ง แล้วก็ขอสิ่งที่ตนปรารถนา และจากการสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องในพิธีกรรมการบนบานนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่ทำการบนบานต่อหน้าองค์พระธาตุสัจจะนั้นจะต้องเตรียมขันธ ๕ และกล่าวคำพระธาตุสัจจะต่อจากนั้นก็ตั้งจิตอธิษฐานขอตามที่ตนปรารถนา ส่วนสถานที่ที่จะบนบานต้องเป็นบริเวณลานหน้าองค์พระธาตุสัจจะและหันหน้าไปทางที่พระธาตุสัจจะประดิษฐานอยู่เสมอ^{๑๘}

๒. พิธีกรรมในการแก้บนนั้นของวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ) จะกระทำเมื่อได้ก็ได้บางท่านมาบนบานแล้วต้องใช้เวลาสิบถึงยี่สิบปี เพราะเป็นการบนบานที่เกี่ยวกับการทำธุรกิจ การค้าหรือบางท่านใช้เวลาไม่ถึงปี เช่น การบนบานเพื่อที่จะเข้าสอบแข่งขันเข้าทำงาน หรือบางท่านใช้เวลาไม่ถึงวันก็มี เช่น คนหายหรือสิ่งของหาย เป็นต้น เมื่อได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาแล้วสถานที่ที่จะแก้บนจะต้องเป็นบริเวณลานหน้าองค์พระธาตุสัจจะเท่านั้น และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมหรือทำพิธีแก้บน คือ

๑) ผู้นำในการทำพิธีในการแก้บนคือ พ่อพราหมณ์ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ที่อยู่วัดหรือเจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม

๒) ตัวผู้แก้บนบน ต้องมาร่วมพิธีทุกครั้งที่มีการทำพิธี โดยใช้คำบอกกล่าวหรือเป็นคำพูดของตนเองว่าได้มาทำพิธีบนบานแล้ว มีวัตถุหรือสิ่งของที่นำมาแก้บน ได้แก่ ขัน ๘ หมาก พลุ พาหวาน ๘ พา (ใส่ในถ้วยจาน ๘ ใบ พาหวานประกอบด้วย กล้วย น้ำตาล ข้าวเหนียวสุก) ผลไม้ ๙ อย่าง หรือของตามจำนวนที่บนบานไว้ผ้าไตร ๑ ผืน พวงมาลัย ๙ พวง ผ้าฉลององค์พระธาตุจำนวน ๑ ผืน ภาพยนตร์ ๑ จอ หมอลำกลอน ๑ คู่ โพธิ์เงิน โพธิ์ทอง ช้าง ม้า ฆ้อง ระฆัง ผ้าขาว ทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถนำมาแก้บน จะใช้ทั้งหมดหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบนบานว่าจะถวายอะไรเมื่อตนเองสมความปรารถนา

คำบอกกล่าวพระธาตุสัจจะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ กล่าว ๓ ครั้ง

สาธุ สาธุ สาธุ ข้าพเจ้า.....ที่อยู่.....ได้บนบานเมื่อ.....ใน.....เรื่อง.บัดนี้ได้รับความสำเร็จสมดังความปรารถนาตามที่ได้ขอบนบานแล้วจึงได้นำขันดอกไม้และ.....มาถวายพระธาตุสัจจะตามที่ได้บนบานไว้แต่ต้นแล้ว^{๑๙}

^{๑๘} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจตียคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจตียคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

๓. พิธีกรรมในการขอขมาพระธาตุสัจจะนี้ โดยมากเป็นพิธีกรรมเฉพาะบุคคลที่ทำติดกับองค์พระธาตุ หรือผิติดสัจจะตัวเอง เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นโดยไม่มีทางแก้ไขได้ เช่น เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ และหมอที่โรงพยาบาลรักษาก็ไม่หายเพราะเหมือนกับว่าในร่างกายไม่มีอะไรผิดปกติ แต่จะแสดงอาการแปลกๆ ออกมาให้ทุกคนได้รู้ และเชื่อว่าจะทำติดกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระธาตุสัจจะ ชาวบ้านไปทำพิธีขอขมาต่อองค์พระธาตุสัจจะและการสวดมนต์ถวายองค์พระธาตุ ให้ช่วยคลบนัดลให้หายจากอาการเจ็บป่วย และปรากฏว่าอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุนั้นหายไปโดยเร็วพลัน ชาวบ้านก็จะนำผ้าห่มหรือผ้าบวงสรวงมาถวายองค์พระธาตุเพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาองค์พระธาตุได้รับรู้^{๒๐}

บทสรุปจากการสัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยคุณ เป็นพิธีกรรมการบวชของชาวบ้าน จะกระทำเมื่อได้สิ่งที่ตนปรารถนาและสถานที่จะต้องเป็นบริเวณลานขององค์พระธาตุสัจจะเท่านั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมคือ ๑. ผู้นำในการทำพิธีคือผู้นำหมู่บ้าน ๒.เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม ๓. ตัวผู้บวชต้องเข้ามาร่วมพิธีโดยใช้คำบอกกล่าวของตนว่าได้มาทำพิธีบวชแล้ว

๔.๒.๓ พิธีกรรมบูชาด้วยเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นระเบียบแบบแผนทางศาสนาที่กำหนดขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเดียวกัน และถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมยังช่วยแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของชาติและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ สำหรับวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ) ได้กำหนดเอาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นวันสำคัญของวัดเพื่อที่เป็นแบบแผนในการปฏิบัติ และให้พุทธศาสนิกชนนั้นได้เห็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันอาสาฬหบูชา ประชาชนชาวอำเภอท่ายางให้ความสำคัญกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเหมาะสม ดังนี้

๑) วันมาฆบูชา พิธีเวียนเทียนนี้จะทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เพราะว่าวันนี้เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ เนื่องจากเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นเมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีก่อน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ท่ามกลางที่ประชุมครั้งใหญ่ในพระพุทธศาสนา โดยมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้น เช่น พระสงฆ์สาวกที่มาประชุมพร้อมกันทั้ง ๑,๒๕๐ รูปนั้น ได้มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์ที่มาประชุมเป็นผู้ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าเป็น พระอรหันต์ และวันดังกล่าวตรงกับวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ หรือ วันจาตุรงคสันนิบาต เพื่อเป็นการระลึกถึง

^{๒๐} สัมภาษณ์, แม่เพ็ญศรี มากบุญสวัสดิ์, ข้าราชการบำนาญ บ้านท่าลี่ ตำบลท่าลี่ อำเภอท่ายาง จังหวัดเลย, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.

คุณของพระรัตนตรัย ในวันสำคัญวันนี้ โดยที่พุทธศาสนิกชนจะใช้เทียน รูปและดอกไม้ เป็นเครื่องสักการบูชา พร้อมสวดระลึกถึงพระพุทธรูป ระลึกถึงพระธรรมคุณ และระลึกถึงพระสังฆคุณ^{๒๑}

การปฏิบัติตนสำหรับชาวพุทธในอำเภอท่ง ในวันนี้ก็คือ การทำบุญตักบาตร หรือไม่ก็จัดหาอาหาร คาวหวาน ไปทำบุญฟังเทศน์ที่วัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ) ตอนบ่ายฟังพระแสดงพระธรรมเทศนาจากเจ้าอาวาส ในตอนกลางคืน จะพากันนำดอกไม้ รูปเทียน ไปที่วัดเพื่อทำพิธีเวียนเทียนรอบองค์พระธาตุสัจจะ พร้อมกับพระภิกษุสงฆ์โดยเจ้าอาวาสจะกล่าว นะโม ๓ จบ จากนั้นกล่าวคำถวายดอกไม้รูปเทียน ทุกคนว่าตาม จบแล้วเดินเวียนขวา ตลอดเวลาให้ระลึกถึง พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ นำดอกไม้ รูปเทียนไปปักบูชาที่หน้าบริเวณลานหน้าองค์พระธาตุสัจจะตามที่ทางวัดเตรียมไว้ เป็นอันเสร็จพิธี^{๒๒}

๒) วันวิสาขบูชา หมายถึงการบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ เป็นวันที่มีความสำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน นับว่าเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ยิ่ง ที่เหตุการณ์ทั้ง ๓ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อถึงวันสำคัญเช่นนี้ชาวพุทธในเขตอำเภอท่งทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ได้พร้อมใจกันมาเพื่อที่จะประกอบพิธีกรรมการบูชา พระพุทธรูป และเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๒๓}

หลักธรรมสำคัญที่ควรนำมาปฏิบัติ ความกตัญญู คือ การตอบแทนอุปการคุณที่ผู้อื่นทำไว้นั้น เช่น บิดามารดา มีอุปการคุณแก่ลูก ครูอาจารย์ผู้อุปการคุณแก่ศิษย์ ในฐานะที่เป็นผู้ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี ความกตัญญูและความกตเวทิตา ถือว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี ส่งผลให้ครอบครัว และสังคมมีความสุขได้เพราะ บิดามารดา และลูก ก็จะรู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ของตนด้วยการทำดีตอบแทนซึ่งกันและกัน หรือครูอาจารย์กับศิษย์ นายจ้างกับลูกจ้าง อันจะส่งผลให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข^{๒๔}

^{๒๑} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจติยคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ), รองเจ้าคณะอำเภอท่ง จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์, นายถิ่น แสงโสภา, ประธานกรรมการสร้างพระธาตุสัจจะ ตำบลท่ง อำเภอท่ง จังหวัดเลย, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์, พระราชวิราภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดเลย วัดศรีบุญเรือง บ้านดัว อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์, พระไพโรจน์ธรรมมาภรณ์, รองเจ้าคณะจังหวัดเลย วัดศรีบุญเรือง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

ในทางพระพุทธศาสนาชาวพุทธศาสนิกชน จึงตอบแทนด้วยอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาจึงได้ร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นในวันวิสาขบูชา และถือเป็นส่วนหนึ่งที่ชาวพุทธในอำเภอทาลีนันได้แสดงออกถึงความกตัญญูตเวที และประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อดำรงพระพุทธศาสนาสืบไป^{๒๕}

กิจกรรมสำคัญของวันวิสาขบูชา

การจัดงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่บริเวณลานหน้าองค์พระธาตุสัจจะจะได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี แต่ละปีมีประชาชนชาวอำเภอทาลีนันร่วมกันบำเพ็ญกุศล มีการทำบุญตักบาตร ให้นานรักษาศีลฟังธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนาทั้งฝ่าย พระสงฆ์ และฆราวาส ร่วมกันแผ่เมตตาถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน และเป็นการปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา เป็นการช่วยสนับสนุน ส่งเสริม สร้างความสงบสุขให้แก่บุคคลและสร้างความสามัคคีธรรมให้แก่สังคม ตลอดจนประเทศชาติสืบไป^{๒๖}

๓) วันอาสาฬหบูชาเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ นับเป็นวันที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เพราะเป็นวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเทศนา เป็นครั้งแรกแก่เบญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ณ มฤคทายวัน ตำบลอสิปัตนะ เมืองพาราณสี เป็นการเริ่มต้นแผ่ขยายอาณาจักรแห่งธรรม นำความร่มเย็นและความสงบสุขมาให้กับพุทธศาสนิกชนของพุทธองค์ พระธรรมเทศนาที่ทรงแสดงครั้งแรกจึงได้ชื่อว่า อัมมจักกปวัตตสูตร แปลว่า พระสูตรแห่งการหมุนวงล้อธรรม ในการแสดงธรรมครั้งแรกของพระพุทธเจ้า มีหลักธรรมสำคัญ ดังนี้

๑) มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นกลางๆ ถูกต้องและเหมาะสมที่จะให้บรรลุถึงจุดหมายได้ เช่นการไม่หมกหมุ่นในความสุขทางกาย ไม่สร้างความลำบากทางกายแก่ตน ดำเนินชีวิตของตน โดยมีหลักปฏิบัติเป็นองค์ประกอบ ๘ ประการ

- ๑) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ คือรู้เข้าใจถูกต้อง เห็นตามที่เป็นจริง
- ๒) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ คือ คิดสุจริตตั้งใจทำสิ่งที่ดีงาม
- ๓) สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือ กล่าวคำสุจริต
- ๔) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ คือ ทำการที่สุจริต
- ๕) สัมมาอาชีวะ อาชีพชอบ คือ ประกอบสัมมาชีพหรืออาชีพที่สุจริต
- ๖) สัมมาวายามะ พยายามชอบ คือ เพียรละชั่วบำเพ็ญดี
- ๗) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ คือ ทำการด้วยจิตสำนึกเสมอ ไม่เผลอพลาด
- ๘) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ คือ คุมจิตให้แน่วแน่มั่นคงไม่ฟุ้งซ่าน

^{๒๕} สัมภาษณ์, นายถวิล คนฉลาด, อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนท่าลี่วิทยา, ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์, นายสกลิต วงษ์ลา, รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.

๒) อริยสัจ ๔ คือ ความจริงอันประเสริฐของพระอริยะ ได้แก่

- ๑) ทุกข์ ได้แก่ ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับตัวเรา
- ๒) สมุทัย ได้แก่ เหตุเกิด หรือสาเหตุของปัญหา
- ๓) นิโรธ ได้แก่ ความดับทุกข์ เป็นดำเนินชีวิตด้วยการใช้ปัญญา
- ๔) มรรค ได้แก่ การแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต^{๒๗}

ผลการวิจัยของชาวพุทธอำเภอท่งลี สำหรับวันนี้ถือเป็นการบูชาเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา
๒. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเริ่มประกาศพระศาสนา
๓. เป็นวันที่เกิดอริยสงฆ์ครั้งแรก
๔. เป็นวันที่เกิดพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา
๕. เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงได้ปฐมสาวกคือ การที่ท่านโกณฑัญญะ

สรุป พิธีกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธอำเภอท่งลีกระทำในวันนี้ คือ การทำบุญตักบาตรตอนเช้า เข้าสมาทานรักษาศีล เวียนเทียนรอบองค์พระธาตุสัจจะ และฟังพระธรรมเทศนา (ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร) และร่วมสวดมนต์ในตอนเย็น

๔.๒.๔ พิธีกรรมเกี่ยวกับการสวดเสริมดวง

พิธีกรรม เสริมดวง สะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา ของเจ้าอาวาสวัดลาดปูทรงธรรม พระธาตุสัจจะ อำเภอท่งลี จังหวัดเลย เป็นความเชื่อโบราณที่เชื่อถือกันมานาน บางวัดนิยมต่อชะตาด้วยการนอนในโลงศพให้พระภิกษุบังสุกุลเป็น บังสุกุลตาย เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่ออายุ บางวัดบางพื้นที่นิยมสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตาด้วยการปล่อยปลา ปล่อยนก โดยอาศัยความเชื่อ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ของแต่ละพื้นที่ จัดพิธีกรรมตามรูปแบบแตกต่างกันไป ของพระธาตุสัจจะก็เช่นเดียวกัน มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมพิธีเกิดความสบายใจ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ หลังจากสร้างพระธาตุสัจจะเสร็จก็ได้จัดพิธีกรรมเรื่อยมาเช่นพิธีน้อมสการพระธาตุสัจจะ พิธีเสริมดวง พิธีบวงสรวง เป็นต้น สำหรับพิธีเสริมดวงต่อชะตา เสริมบุญบารมี จะจัดขึ้นในงานนมัสการพระธาตุสัจจะเป็นประจำทุกปี คือ ระหว่างวันที่ ๑๗-๒๑ กุมภาพันธ์ เป็นพิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนต่างให้ความศรัทธา ทั้งชาวไทยและประเทศลาว พิธีจะจัดขึ้นในเวลากลางคืน คือตั้งแต่เวลา ๒๐.๓๙ น. เป็นต้นไป ณ มณฑลพิธีพระธาตุสัจจะ โดยมีพระครูปริยัติเจตียคุณ เจ้าอาวาสวัดลาดปูทรงธรรม เป็นเจ้าพิธี

ขั้นครุสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีเสริมดวง

- ๑) เทียน ๙ เล่ม, ๒) รูป ๙ ดอก, ๓) ดอกไม้สด ๑ กำ, ๔) แผ่นดวงวันเกิดของแต่ละคน

^{๒๗} สัมภาษณ์, พระราชวิราภรณ์, เจ้าคณะจังหวัดเลย, วัดศรีบุญเรือง บ้านดัว อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.

๕)เงินบูชาครูเกินอายุ

ลำดับพิธีการ

- ๑) ผู้เข้าร่วมพิธี นำขันครูไปนั่งยังสถานที่ทางวัดได้จัดไว้
- ๒) นำด้ายมงคลที่จัดไว้เวียนรอบศรีษะ ๓ รอบ
- ๓) ประชาชนในพิธีที่ได้รับมอบหมายจุดธูปเทียน บูชา พระรัตนตรัย
- ๔) เจ้าหน้าที่อาราธนาศีล ๕ และ รับศีล
- ๕) อาราธนาพระปริตร
- ๖) ประธานสงฆ์ประกอบพิธีเสริมดวงและนั่งอธิษฐานจิต
- ๗) พระสงฆ์จำนวน ๙ รูป สวดเสริมดวง ต่อชะตา
- ๘) ผู้เข้าร่วมพิธีจุดเทียนที่ขันครู จนกว่าจะเสร็จพิธี^{๒๘}

สรุปได้ว่า พิธีกรรมการสวดเสริมดวง ในแต่ละวัดที่จัดขึ้น มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือให้ทุกคนเกิดความสบายใจ มีกำลังใจ ในการประกอบอาชีพ แก้ไขสิ่งเลวร้ายให้กลายเป็นดี เป็นสง่าราศี แก่ตัวเองและครอบครัวจะจัดขึ้นในงานนมัสการพระธาตุสัจจะเป็นประจำทุกปี เป็นพิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนต่างให้ความศรัทธา และมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและประเทศลาว

สรุป พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน เกี่ยวกับพิธีกรรมการบวงสรวง การบนบานและการแก้บน กรรมการสวดเสริมดวง และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประชาชนชาวอำเภอท่าลี่และประเทศเพื่อนบ้านได้กระทำเพื่อเป็นที่ยอมรับนับถือผู้มีพระคุณ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายดลบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนา เป็นพิธีกรรมที่พุทธศาสนิกชนต่างให้ความสนใจและมาร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและประเทศลาว

สรุป จากการศึกษาวิเคราะห์ในบทนี้ ประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุสัจจะเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชา ที่คนในสังคมแต่ละสังคมให้การยอมรับ และนำมาเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต และกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ดังนี้

๑. ความเชื่อการบูชาพระธาตุสัจจะที่มีต่อประชาชน ในด้านวัตถุ วัฒนธรรมและพิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อองค์พระธาตุสัจจะ มีความสำคัญต่อประชาชนทั้งในการปฏิบัติตามหลักของพิธีกรรมต่างๆ ประชาชนชาวอำเภอท่าลี่เพื่อเป็นที่ยอมรับนับถือผู้มีพระคุณ และให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายดลบันดาลในสิ่งที่ตนปรารถนา

^{๒๘} สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเจติยคุณ, เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม (พระธาตุสัจจะ),รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.

๒.พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาเกี่ยวกับพระธาตุ พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชนเกี่ยวกับพิธีกรรมการบวงสรวง การบนบานและการแก้บน กรรมการสวดเสริมดวง และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประชาชนชาวอำเภอท่าลี่และประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในองค์พระธาตุสัจจะ มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตมาถึงปัจจุบัน